

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΝΤΩΣ SUCCESS STORY ΦΙΛΟΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ;

Λόης Λαμπριανίδης,

Οικονομικός γεωγράφος, καθηγητής ΠΑΜΑΚ, Μέλος Γνωμοδοτικού Συμβουλίου ΕΝΑ
π. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΝΤΩΣ SUCCESS STORY ΦΙΛΟΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ;

Λόης Λαμπριανίδης,

Οικονομικός γεωγράφος, καθηγητής ΠΑΜΑΚ, Μέλος Γνωμοδοτικού Συμβουλίου ΕΝΑ
π. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης

Απρίλιος 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

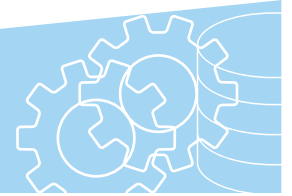
Στο κείμενο αυτό υποστηρίζουμε, πρώτον, πως σταδιακά από το 2017 υπάρχει κάποια αξιολογημένη επενδυτική δραστηριότητα από εγχώριους επιχειρηματίες, έχουν δημιουργηθεί τεχνοβλαστοί από τα πανεπιστήμια, μεγαλώνει ο αριθμός των εταιρειών που κλιμακώνονται από start ups σε σημαντικής κλίμακας επιχειρήσεις, ορισμένες πολυεθνικές έχουν δημιουργήσει μονάδα τους στην Ελλάδα, παρατηρείται κάποια βελτίωση στους δείκτες πολυπλοκοποίησης των παραγομένων εγχωρίως προϊόντων, υπάρχει κάποια αύξηση της E&A κτλ. Όμως, οι επενδύσεις είναι περιορισμένες και κυρίως πολύ προβληματικές ως προς τη σύνθεσή τους. Έτσι, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παραμένει αρνητικό. Η αξιολογημένη αύξηση των εξαγωγών ακολουθείται από μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών που μάλιστα από το 2017 και μετά, με την αρχή μιας δειλής ανάκαμψης, αυξάνεται για να εκτιναχθεί στην περίοδο 2019-2023. Το ΑΕΠ την τελευταία εξαετία παρουσιάζει μια δειλή (λιγότερο από 2% ετησίως κατά μέσο όρο) αύξηση που όμως είναι απολύτως ανεπαρκής για την κατάσταση της χώρας. Υπάρχουν δηλαδή στοιχεία μιας αδύναμης ανάπτυξης, η οποία έχει ξεκινήσει από το 2017, μετά από χρόνια βαθιάς ύφεσης και λιτότητας. Όμως, είναι σαφές πως με την τρέχουσα δομή της παραγωγής και κατανάλωσης, το τρέχον αναπτυξιακό υπόδειγμα δεν είναι βιώσιμο.

Δεύτερον, επιχειρούμε να αξιολογήσουμε τις πολιτικές των δυο μεγαλύτερων κομμάτων εξετάζοντας πολιτικές οι οποίες ασκήθηκαν και όχι διακηρύξεις τόσο κατά την περίοδο 2015-19 όσο και την αντίστοιχη 2019-23. Ως ενδεικτικό παράδειγμα χρησιμοποιούμε τους αναπτυξιακούς νόμους, που αποτελούν νομοθετήματα μεγάλης πολιτικής και δημοσιονομικής βαρύτητας. Από τη σύγκριση αυτή προκύπτει ότι την περίοδο 2015-2019 η τότε προσέγγιση επιχείρησε μία ρήξη με νοοτροπίες του παρελθόντος με στόχο τη δρομολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της, την εξάλειψη της ανεργίας, την κοινωνική δικαιοσύνη και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, στο πλαίσιο βεβαίως των πολλών μνημονιακών δεσμεύσεων. Από την άλλη η προσέγγιση της περιόδου 2019-2023 επέστρεψε στη λογική που προϋπήρχε της χρεοκοπίας χωρίς συγκεκριμένη αναπτυξιακή στόχευση πέραν ίσως της εξυπηρέτησης λίγων «εκλεκτών».

Σήμερα, όμως, χρειάζεται μια στρατηγική για «ποιοτική ανάπτυξη», η οποία θα στηρίζεται κυρίως στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και θα έχει ως στόχο τη σταδιακή αύξηση της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, με αύξηση ιδίως της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά και των εξαγωγών, με παράλληλη μείωση των πολυτελών και εισαγόμενων καταναλωτικών ειδών και αύξηση της αποταμίευσης. Όμως, η ανωτέρω πορεία προς την ποιοτική ανάπτυξη δεν προκύπτει αυτόματα μέσα από τους μηχανισμούς των αγορών. Δεν υπάρχουν «εύκολες» λύσεις. Υπάρχει αναγκαιότητα για μια αλλαγή σε τρία επίπεδα, δηλαδή αλλαγή τόσο σε οικονομικές πολιτικές, σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις (π.χ. χρειάζεται ένα «αναπτυξιακό κράτος» που θα μπορεί να ασκήσει αναπτυξιακές /βιομηχανικές πολιτικές) αλλά και δημιουργία κοινωνικών συμμαχιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για να στηρίζουν τις απαιτούμενες αλλαγές.

Αντίθετα, η σημερινή κυρίαρχη αντίληψη καλλιεργεί έναν εξαιρετικά επίφοβο, μικροπολιτικά οδηγούμενο εφησυχασμό για την κατάσταση και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας που απλά συσκοτίζει τα κακώς κείμενα και παράλληλα επιχειρεί μια συστηματική προσπάθεια εξωραϊσμού του στρεβλού παρελθόντος. Όμως, η χώρα χρειάζεται ευρύτερες συναινέσεις και άλλη νοοτροπία για να μπορέσει να ξεφύγει από την βαθιά 15ετή ύφεση, ακολουθώντας ένα καινούριο αναπτυξιακό υπόδειγμα.

ABSTRACT

In this paper we present two arguments. Firstly, we recognise that gradually since 2017, there has been some significant investment activity from domestic entrepreneurs; spin-offs have been created by universities; the number of companies escalating from start-ups to large-scale companies has increased; some multinationals have established branches in Greece; there has been some improvement in the complexity indicators for domestically produced products and there has been some increase in R&D, etc. However, investment is limited and, above all, very problematic in terms of its composition. Thus, the current account balance remains negative. The remarkable increase in exports was followed by a larger increase in imports, which, from 2017 onwards, began to make a modest recovery, surging during the 2019-2023 period. Over the last six years, the modest growth (less than 2% per year on average) of GDP is totally inadequate for the state of the country. In other words, since 2017, after years of deep recession and austerity, evidence of weak growth can be seen, nevertheless, it is clear that with the current structure of production and consumption, the current development model is unsustainable.

Secondly, we try to evaluate the policies of the two largest parties by looking at policies that have been pursued, not declarations both during the period 2015-19 and the corresponding period 2019-23. As an illustrative example, we use the development laws, which are laws of great political and fiscal importance. This comparison shows that in the period 2015-2019 the approach at that time attempted a break with the mindsets of the past with the aim of launching the country's sustainable development and strengthening its resilience,, eliminating unemployment, promoting social justice and reducing regional inequalities, all within the framework of the many memorandum commitments. On the other hand, the policy implemented during 2019-2023 period relied on the logic that existed before the bankruptcy i.e. it did not have a specific development target, except perhaps to serve a select few.

Nowadays, a strategy for "quality development" is needed, based mainly on skilled human resources and aimed at gradually increasing the production of high value-added products and services, with an increase in industrial production in particular, and in exports, while reducing luxury and imported consumer goods and increasing savings. However, the above path to qualitative growth does not arise automatically through the mechanisms of the markets.

There are no "easy" solutions. There is a need for a change on three levels, i.e. a change in economic policies and institutional reforms (e.g. a "development state" is needed that can conduct development/industrial policies) but also the creation of national and international alliances to support this change.

The current government on the contrary is cultivating an extremely frightening, politically driven complacency about the situation and prospects of the Greek economy that simply obscures the mistakes, while, at the same time, it is making a systematic effort to embellish the distorted past. What the country needs is a broader consensus and a different mindset to escape from the deep 15-year recession, which will mean following a new growth model.

I. Πρόλογος

Η κυβέρνηση προσπαθεί να παρουσιάσει την εικονική πραγματικότητα μιας δυναμικής ανάπτυξης που οφείλεται στη «φιλοεπενδυτική» της πολιτική. Στο κείμενο αυτό υποστηρίζουμε, πρώτον, πως σήμερα υπάρχουν στοιχεία μιας αδύναμης ανάπτυξης, η οποία έχει ξεκινήσει από το 2017 μετά από χρόνια βαθιάς ύφεσης και λιτότητας, και μολονότι υπάρχει κάποια επενδυτική δραστηριότητα από εγχώριους και κάποιους ξένους επιχειρηματίες, αυτή είναι περιορισμένη και κυρίως πολύ προβληματική ως προς τη σύνθεσή της. Δεύτερον, επιχειρούμε να αξιολογήσουμε τις πολιτικές των δυο κομμάτων μέσα από ένα συγκεκριμένο παράδειγμα: τις πολιτικές τους που αφορούν την κινητροδότηση των επιχειρήσεων. Από τη σύγκριση αυτή προκύπτει πόσο μακριά από την πραγματικότητα είναι το επιχείρημα περί «φιλοεπενδυτικής» πολιτικής της ΝΔ και «αντιεπενδυτικής» πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ.

II. Τα δεδομένα

Η κυρίαρχη αφήγηση, εδώ και πάνω από έναν χρόνο, υποστηρίζει ότι η χώρα βρίσκεται σε τροχιά εντυπωσιακής ανάκαμψης. Βεβαίως υπάρχουν ενδιαφέρουσες εξελίξεις στην επιχειρηματική δραστηριότητα, όμως η χώρα εξακολουθεί να έχει πρόβλημα στη σύνθεση και στο ιδιαίτερα αρνητικό τεχνολογικό ισοζύγιο¹, τη διόγκωση του εξωτερικού ελλείματος και το επενδυτικό κενό που καθλώνει την οικονομία σε χαμηλές επιδόσεις και υποθηκεύει τις μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης.

II.α Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου σημειώνει ανοδική πορεία μέχρι το 2008, αλλά στη συνέχεια πέφτει δραματικά μέχρι το 2014, κυρίως ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης του κατασκευαστικού κλάδου. Από το 2015 και μετά σημειώνει κάποια περιορισμένη ανάκαμψη με διακυμάνσεις, και μόλις το 2023 φτάνει τα επίπεδα του 1995 (Διάγραμμα 1).

¹ Τεχνολογίες που εισάγουμε σε σχέση με την εξαγωγή τεχνολογίας.

Το 2000 οι επενδύσεις συνιστούσαν το 24,6% του ΑΕΠ (Ευρωζώνη 23,2%), το 2008 ήταν αντίστοιχα 23,8% και 23,6%, ενώ με την κατρακύλα που ακολούθησε μετά το 2009, το 2022 έπεσαν στο 13,7%, ενώ στην ΕΕ ήταν 22,7% (Διάγραμμα 2). Πάνω από το 50% των επενδύσεων ετησίως αφορούσαν τις κατασκευές (ιδίως κατοικία). Οι επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και μέσα μεταφοράς κυμαίνονται στο 30-40%. Οι περισσότερες επενδύσεις πραγματοποιούνται από τα νοικοκυριά και λιγότερο από επιχειρήσεις. Κατά την περίοδο 2010-2019 συνιστούσαν μόλις το 11,8% του ΑΕΠ (Ευρωζώνη 20,7%). Η καταβαράθρωση των επενδύσεων οδήγησε σε μια εικονική βελτίωση της σύνθεσής τους, κυρίως επειδή κατέρρευσαν οι επενδύσεις σε ακίνητα².

Οι επενδύσεις μέχρι σήμερα δεν εμφανίζουν τάσεις ποιοτικής και ποσοτικής βελτίωσης (υπεραντιπροσώπευση του κλάδου των κατασκευών, του real estate και του τουρισμού), ενώ βρίσκονται σε σημαντική υστέρηση σε σχέση με τους μέσους ευρωπαϊκούς όρους, αλλά και με τα προγενέστερα επενδυτικά επίπεδα της χώρας –γεγονός που οξύνει την ήδη υπερδωδεκαετή αποεπένδυση στη χώρα, που συνδυαστικά με τον δραστικό περιορισμό της καταναλωτικής ζήτησης οδήγησε στην εντυπωσιακή αύξηση του εγχώριου παραγωγικού κενού³ (Διάγραμμα 3).

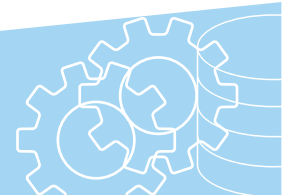
Διάγραμμα 1: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου

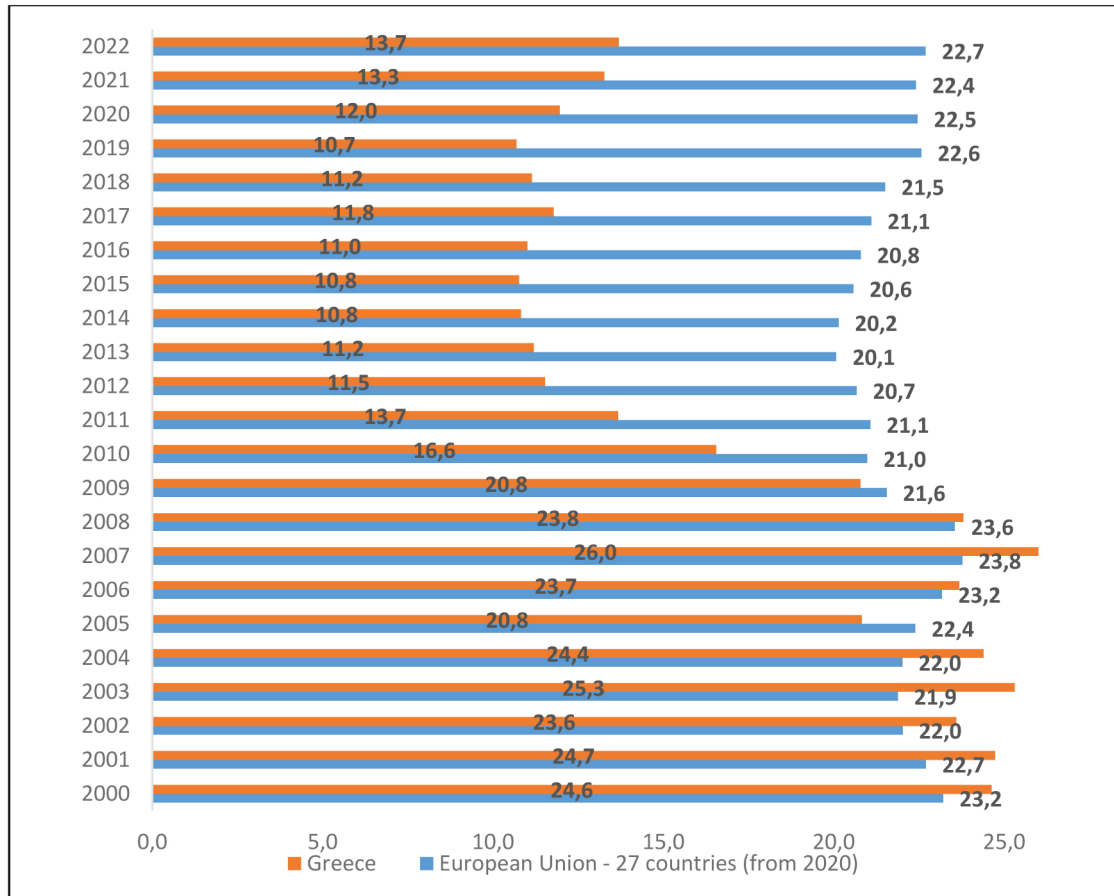
Πηγή: <https://tradingeconomics.com/greece/indicators>

² Δυστυχώς η μεγάλη εξάρτηση των επενδύσεων από τις κατασκευές δεν αποτελεί πρόσφατο χαρακτηριστικό. Και ο προηγούμενος αναπτυξιακός κύκλος μεταξύ 1953-1973, είχε ανάλογα χαρακτηριστικά με τις κατασκευές να αποτελούν την βασική συνιστώσα του.

³ Πρόκειται ουσιαστικά περί ενός μέτρου υποαπασχόλησης των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας, το οποίο μετρά την απόσταση μεταξύ αυτού που παρήχθη και αυτού που μπορούσε να παραχθεί.

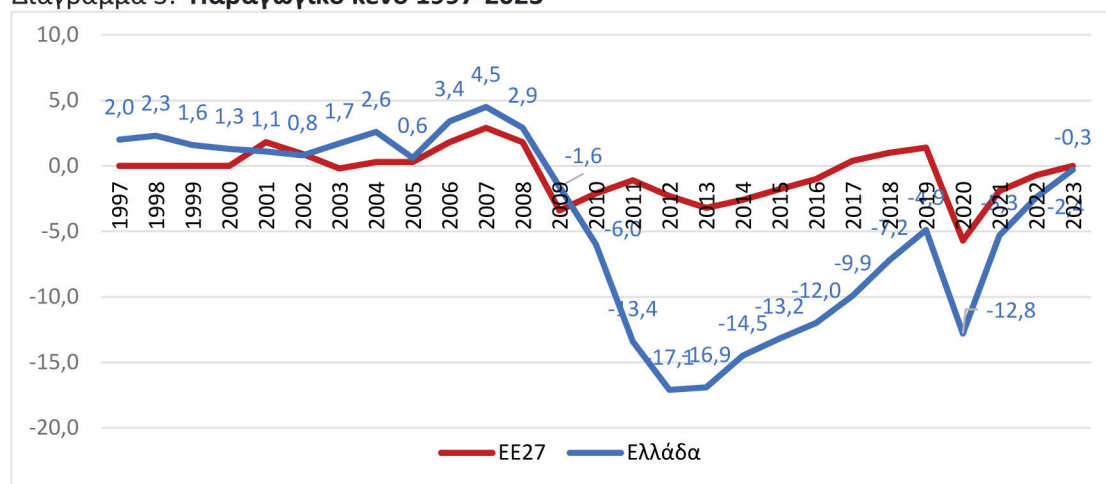

Διάγραμμα 2: Investment share of GDP

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3: Παραγωγικό κενό 1997-2023

https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/667e9fba-eea7-4d17-abf0-ef20f6994336/sheet/2f9f3ab7-09e9-4665-92d1-de9ead91fac7/state/analysis Gap between actual GDP and potential GDP, percentage of potential GDP (AVGDGP)

Στη χώρα δραστηριοποιούνται ήδη κάποιες σημαντικές εταιρείες τεχνολογίας εγχώριων συμφερόντων⁴, έχουν δημιουργηθεί τεχνοβλαστοί (spin-offs) από τα πανεπιστήμια⁵, ενώ μεγαλώνει ο αριθμός των start ups και των εταιρειών που κλιμακώνονται από start ups⁶ σε σημαντικής κλίμακας επιχειρήσεις (scale-ups)⁷. Επίσης, η παρουσία σημαντικού αριθμού ταλαντούχων επιστημόνων, κυρίως στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας και μάλιστα με συγκριτικά χαμηλές αμοιβές⁸, αλλά και η ποιότητα ζωής που ενδιαφέρει τα υψηλόβαθμα στελέχη των πολυεθνικών που θα έρθουν στην Ελλάδα, έχει οδηγήσει ήδη ορισμένες πολυεθνικές επιχειρήσεις να δημιουργήσουν κάποια μονάδα τους στην Ελλάδα⁹ (π.χ. Google, Accenture, Deloitte, Pfizer, Cisco, Profile Technologies, κτλ.).

Αυτή είναι κατ' αρχάς μια πολύ θετική εξέλιξη. Είναι αναγκαία μεν αλλά όχι και επαρκής συνθήκη αναπτυξιακής προόδου, όπως δείξαμε παραπάνω, καθώς θα πρέπει να πολλαπλασιαστεί σε σημαντικό βαθμό ώστε να μπορέσει να έχει βιώσιμο αποτέλεσμα, και θα πρέπει να υποστηριχθεί με την αύξηση της τοπικά παραγόμενης προστιθέμενης αξίας, καθώς και την τεχνολογική της αναβάθμιση, των συνεργειών με την υπόλοιπη οικονομία, τη δημιουργία σταθερών και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας κλπ. Εδώ χρειάζεται προσοχή ώστε να μην επαναληφθούν τα προ 30ετίας λάθη. Το σχετικά ή απολύτως φτηνό εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που παρέχει σήμερα η χώρα δεν αποτελεί σταθερή οδό προς την ανάπτυξη. Στην καλύτερη περίπτωση αποτελεί βατήρα αναπήδησης (stepping stone) για παραγωγή σε ανώτερες θέσεις στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, οπωσδήποτε δε με μικρή διάρκεια ζωής. Αν καθυστερήσουμε, αργά ή γρήγορα θα αναγκαστούμε να γυρίσουμε προς τα πίσω, όπως συνέβη και προ 15ετίας. Και εδώ είναι απαραίτητη η συμβολή του κράτους, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων θεσμών, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών, δεδομένου ότι απαιτείται ολοκληρωμένος αναπτυξιακός σχεδιασμός. Δεν πρέπει να χαθεί ακόμη μια ευκαιρία, όπως π.χ. έγινε με την ανάπτυξη του φασόν ετοιμού ενδύματος,

⁴ Sunlight, Raycap, Theon Sensors, Gizelis Robotics, Prisma electronics, Eurodrip, Pharmaten, Vianex, Micrel, Demo.

⁵ PLiN Nanotechnology, CYRUS PC, Nanoplasma, FoodOxys, EnzyCeuticals, edencore

⁶ Και εδώ αξίζει να σημειωθεί πως η εξαγορά τους από ξένο κεφάλαιο θεωρείται από τα πλέον επίσημα χείλη ως επιτυχία. Αναμφίβολα αποτελεί επιτυχία για τους επιχειρηματίες αλλά δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι αυτό αποτελεί και επιτυχία για τη χώρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο μιας και οι αποφάσεις παίρνονται πλέον εκτός χώρας και συχνά η επιχείρηση μετεγκαθιστά τις δραστηριότητές της στο εξωτερικό. Είναι χαρακτηριστική η θριαμβολογία για την εξαγορά της ViVa Wallet από την JP Morgan που μάλιστα με βάση νομοθετική ρύθμιση οι πωλητές της ViVa Wallet στην JP Morgan, δεν κατέβαλαν φόρο υπεραξίας.

⁷ Dialectica, Augmenta, Spotawheel, Rtsafe, Terracom.

⁸ Είναι χαρακτηριστική η δήλωση του Α. Μπουρλά, CEO της Pfizer, πως επέλεξαν την Ελλάδα γιατί έχει άριστα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό και με συγκριτικά χαμηλές αμοιβές Συνέδριο Capital Link . Ν. Υόρκη 12.4.2022 <https://www.mindev.gov.gr/%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%BF%CF%85/>

⁹ Microsoft, Pfizer, CISCO, Digital Realty, Deloitte, ONEX, Deutsche Telekom IT solutions, Google, Accenture, Deloitte Competence Center, Chubb Insurance, BestSecret, P&I, TeamViewer, Pfizer, Cisco, Profile Technologies

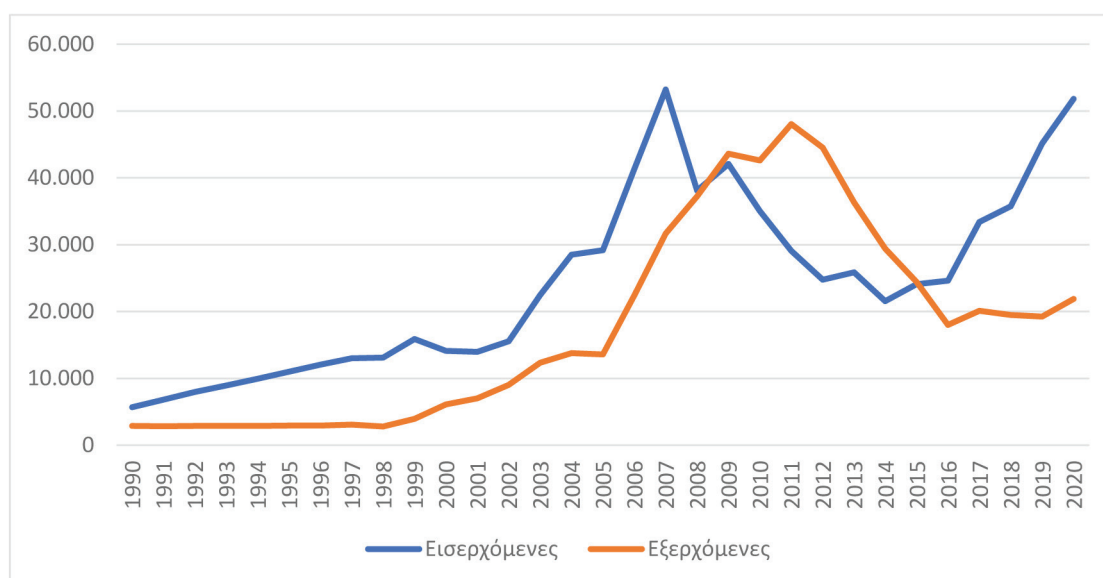

όταν το κράτος ενώ διέθεσε πολλά χρήματα για την ενίσχυση του κλάδου, τα διέθεσε σε λάθος κατεύθυνση (βλ. επιχορηγήσεις για «εξαγωγές» ενώ ήταν φασόν) αντί για ενισχύσεις που θα βοηθούσαν τις επιχειρήσεις, πατώντας σε αυτό που είχαν ήδη (δηλαδή φασόν για μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες), να πραγματοποιήσουν το άλμα προς τα μπρος παράγοντας προϊόντα για τη διεθνή αγορά¹⁰.

Τέλος, στα κάποια ενθαρρυντικά στοιχεία που περιγράψαμε ήδη θα πρέπει να προσθέσουμε και μια κάποια βελτίωση στους δείκτες πολυπλοκοποίησης των παραγομένων εγχωρίως προϊόντων από το 2017-2018.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) ξεκινούν από πολύ χαμηλή βάση το 1990 και αυξάνονται συνεχώς μέχρι το 2008. Την περίοδο 2008-2015 καταρρέουν και αρχίζουν να ανέρχονται πάλι στο διάστημα 2016-2019. Οι ΑΞΕ του 2020 επηρεάστηκαν προφανώς, όπως έγινε και παγκοσμίως, από την πανδημία. Οι ΑΞΕ το 2021 είναι υψηλότερες από το 2019 κατά περίπου 19%, αναμενόμενο καθώς είχαν μειωθεί κατά περίπου 37% το 2020 σε σχέση με το 2019, και κατά συνέπεια συμπεριλαμβάνουν τις επενδύσεις που αναβλήθηκαν το 2020 λόγω πανδημίας. Δηλαδή δεν υπάρχει κάποια σημαντική αύξηση των ΑΞΕ (Διάγραμμα 4 και 5).

Διάγραμμα 4: Εξέλιξη εισερχόμενων και εξερχόμενων αποθεμάτων ΞΑΕ της Ελλάδας (σε σταθερές τιμές)

Πηγή: Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual

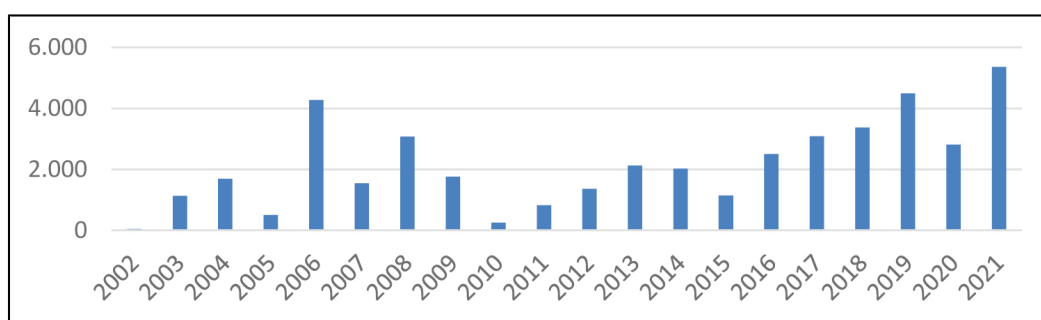
https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en

¹⁰ Η εξέλιξη της εταιρείας Baresquare, που ξεκίνησε ως web analytics agency της Sony Consumer Electronics και, αντί να μείνει «εξαρτημένη» σε αυτή τη σχέση, προχώρησε αξιοποιώντας τη γνώση που αποκόμισε από αυτή. Έτσι, και χωρίς να απωλέσει τον στρατηγικό αυτόν πελάτη, μετακινήθηκε εντός της αλυσίδας αξίας, διεθνοποιήθηκε και είναι πλέον μία εταιρία λογισμικού με πελάτες ακόμη και από τις ΗΠΑ.

Οι ΑΞΕ το 2021 είναι υψηλότερες από το 2019 κατά περίπου 19%, αναμενόμενο καθώς είχαν μειωθεί κατά περίπου 37% το 2020 σε σχέση με το 2019, και κατά συνέπεια συμπεριλαμβάνουν τις επενδύσεις που αναβλήθηκαν το 2020 λόγω πανδημίας. Δηλαδή δεν υπάρχει κάποια σημαντική αύξηση των ΑΞΕ (Διάγραμμα 4 και 5).

Διάγραμμα 5: Ξένες άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα, Συνολική Δραστηριότητα, ποσά σε εκατ. ευρώ

Πηγή: ΤτΕ

Μάλιστα, η περιορισμένη αύξηση των ΑΞΕ αφορά κυρίως διαχείριση ακίνητης περιουσίας - ιδιωτικές αγοραπωλησίες ακινήτων και χρηματοοικονομικές επενδύσεις (Διάγραμμα 6). Πολλές από τις ΑΞΕ δεν είναι πραγματικές επενδύσεις αλλά εξαγορές υφιστάμενων επιχειρήσεων: ισχυροί ξένοι όμιλοι εξαγοράζουν ελληνικές εταιρείες, δηλαδή έτοιμους τζίρους και έτομα κέρδη¹¹, ή πρόκειται για «παραχώρηση» δημόσιας περιουσίας (π.χ. του ΔΕΔΔΗΕ). Οι πωλήσεις αυτές –στην πραγματικότητα πωλήσεις των «ασημικών» της χώρας– φέρνουν εισόδημα για τους ιδιοκτήτες τους αλλά όχι ανάπτυξη, εκτός αν οδηγούν σε νέες επενδύσεις και τεχνολογική αναβάθμιση. Δεν διευρύνουν την παραγωγική βάση της χώρας, ούτε βελτιώνουν τη διάρθρωσή της. Αντίθετα, αυξάνουν τον έλεγχο της οικονομίας από συμφέροντα εκτός χώρας.¹² Μάλιστα το αποτέλεσμα είναι ακόμη χειρότερο καθώς πολλές φορές οι εξαγορές χρηματοδοτούνται με δάνεια από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα, στερώντας πολύτιμους και σπανίζοντες πιστωτικούς πόρους από την ανάπτυξη και δημιουργώντας παράλληλα στρεβλώσεις εις βάρος εγχώριων μικρότερων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται υπό άνισους όρους (π.χ. περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, υψηλότερο κόστος χρήματος σε εγχώριο επίπεδο) απέναντι σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Οι ξένες επενδύσεις που

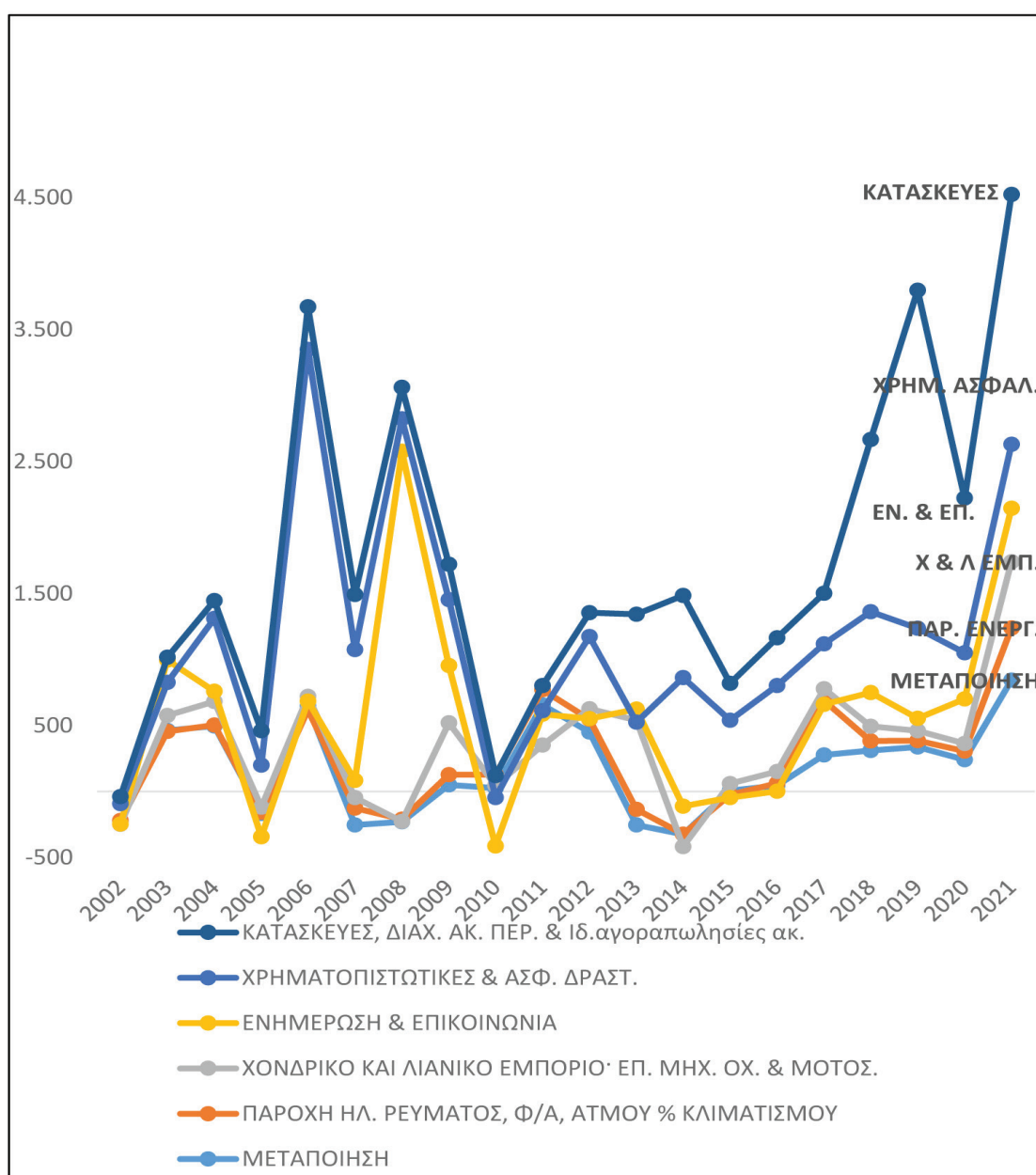
¹¹ Π.χ. η Εθνική Ασφαλιστική, η ΤΕΡΝΑ, η ΕΛΛΑΚΤΩΡ, η ΑΓΕΤ Ηρακλής κτλ. και συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις ακολουθεί συγχώνευση για περικοπές κόστους και οικονομίες κλίμακας.

¹² Σημίτης Κ. Συνέντευξη Οικονομική Επιθεώρηση Μάρτιος 2023

χρειάζεται η χώρα είναι λοιπόν εκείνες που δημιουργούν εργοστάσια, υποδομές παραγωγής και υπηρεσιών, αυξάνουν την τεχνολογική μας ικανότητα και προφανώς δημιουργούν ποιοτικές και μόνιμες νέες θέσεις εργασίας, συμβάλλοντας στην ανοδική μετακίνηση της χώρας στην αλυσίδα παραγωγής της αξίας.

Διάγραμμα 6: Καθαρές ξένες άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα, κατά κλάδο, ποσά σε εκατ. ευρώ

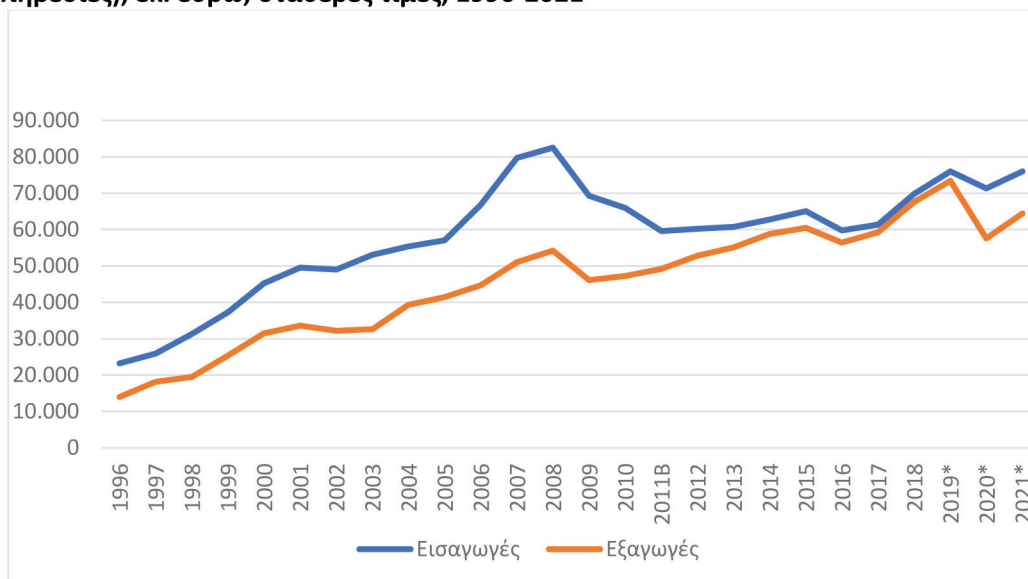
Πηγή: ΤτΕ

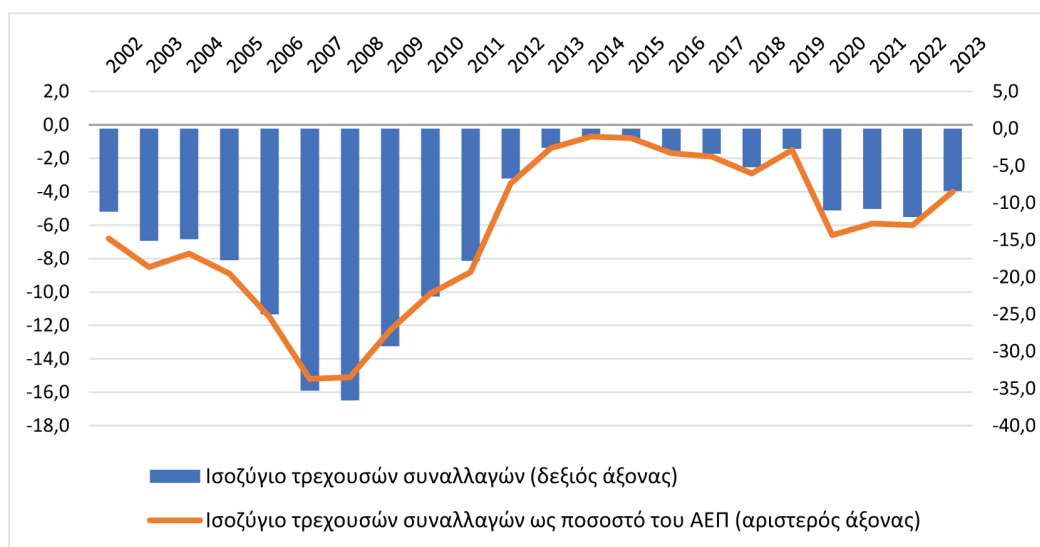
Επιπτώσεις

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παραμένει αρνητικό σε όλον τον 21ο αιώνα. Η αύξηση των εξαγωγών ακολουθείται από μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών. Το ισοζύγιο πληρωμών ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτινάσσεται κατά την περίοδο της «ισχυρής Ελλάδας», συρρικνώνεται την περίοδο της κρίσης, και από το 2015 και μετά, με την αρχή μιας δειλής ανάκαμψης, αυξάνεται πάλι για να εκτιναχθεί στην περίοδο 2019-2023 (Διάγραμμα 7 και 8).

Διάγραμμα 7: Διαχρονική εξέλιξη των εξαγωγών και των εισαγωγών (αγαθά και υπηρεσίες), εκ. ευρώ, σταθερές τιμές, 1996-2021

Διάγραμμα 8: Ισοζύγιο πληρωμών και τρεχουσών συναλλαγών ως % του ΑΕΠ

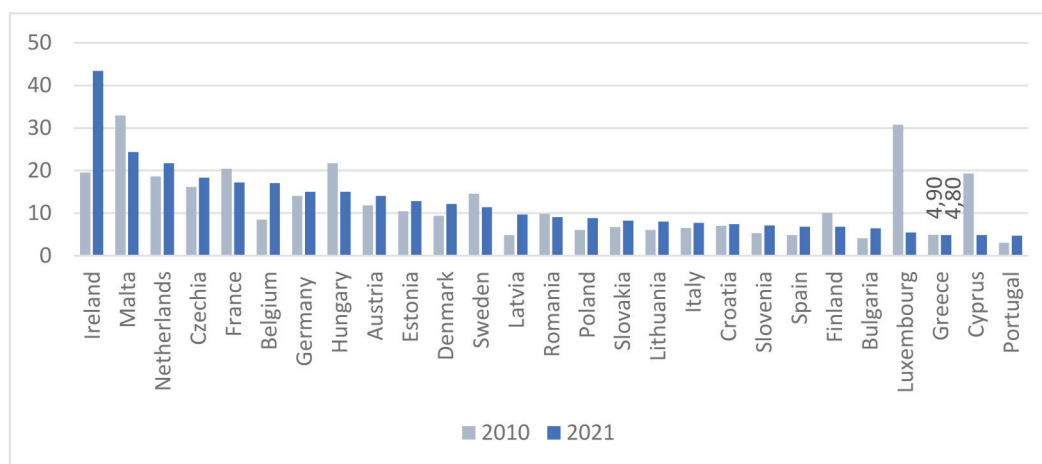

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η βελτίωση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας, ιδίως μέσω επενδύσεων σε E&A, δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς να υπάρχει μια σημαντική βιομηχανική δραστηριότητα, όμως εδώ και δεκαετίες συνεχίζεται η πρώιμη αποβιομηχάνιση της χώρας. Έτσι εξηγείται τόσο η διαχρονική ελληνική καθυστέρηση, όσο και η αποτυχία των μνημονίων να αναβαθμίσουν τεχνολογικά τη χώρα (Διάγραμμα 9).

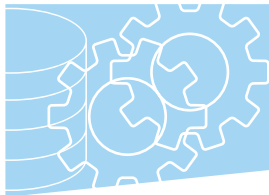
Διάγραμμα 9: Εξαγωγές αγαθών υψηλής τεχνολογίας από χώρες της ΕΕ, 2010 & 2021, (% επί του συνόλου των εξαγωγών)

Πηγή: Eurostat

Το ΑΕΠ την τελευταία εξαετία παρουσιάζει μια δειλή και ρηχή ανάπτυξη: το 2017 σε ποσοστό 1,1%, το 2018 σε ποσοστό 1,7%, το 2019 σε 1,9%, το 2020 σε επίπεδο -9%, το 2021 σε ποσοστό 8,4%, το 2022 σε επίπεδο 5,9% (σε σταθερές τιμές του 2015). Αν υποδιαιρέσουμε το ανωτέρω διάστημα σε δύο ίσα μέρη (2017-2019) και (2020-2022), που αντιστοιχούν χοντρικά στις περιόδους διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ και της ΝΔ και επιπλέον στην προ-Covid και Covid εποχή, και εξάγουμε τους μέσους ρυθμούς ανάπτυξης ανά τριετία, θα δούμε τον μεν μέσο ρυθμό μεταξύ 2017-2019 στο 1,57%, έναντι 1,77% για την υποπερίοδο 2020 -2022 και 1,67% για το σύνολο της περιόδου. Μένοντας απλά και μόνο στα παραπάνω στοιχεία δεν προκύπτει μια εικόνα επιτυχίας.

Ουσιαστικά πρόκειται για μια εικόνα ανάπτυξης με ρυθμούς μικρότερους του 2%, δηλ. ρυθμούς ανάπτυξης που δύσκολα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ικανοποιητικοί ακόμη και για μια πλούσια χώρα χωρίς προβλήματα εξωτερικού χρέους. Αν μάλιστα σκεφτούμε ότι αυτοί οι ρυθμοί αναλογούν στην ανοδική φάση του συνήθους οικονομικού κύκλου (διάρκειας εν γένει 8-10, το πολύ 12 ετών) και ότι επιπλέον ως χώρα είμαστε υποχρεωμένοι για ένα διάστημα 30 περίπου χρόνων να έχουμε διαρκή πλεονάσματα ύψους περί το 2%, το

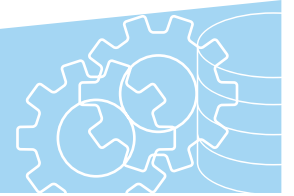
συμπέρασμα είναι ότι πρόκειται για αναπτυξιακή στασιμότητα. Δηλαδή, αν λάβουμε υπ'όψιν και την σχεδόν 15ετή προηγηθείσα περίοδο με κρίση, μια στασιμότητα για περίπου μισό αιώνα!

Είναι σαφές ότι αυτή η κατάσταση δύσκολα κατ'αρχάς επιτυγχάνεται (είναι απίθανο να μπορούμε να έχουμε αυτά τα συνεχή πλεονάσματα επί τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα) και δύσκολα γίνεται ανεκτή αν επιτευχθεί (μισός αιώνας στασιμότητας, ενώ οι άλλοι προοδεύουν). Σε κάθε περίπτωση όμως, ούτε αυτοί οι πολύ μέτριοι αναπτυξιακοί ρυθμοί είναι εξασφαλισμένοι, εφόσον: α) εξαρτήθηκαν από το ότι η ΕΕ έδωσε το ελεύθερο για πρωτογενή ελλείμματα λόγω Covid (επομένως επιπλέον αύξηση χρέους) και β) ήδη προκάλεσαν την επανεμφάνιση του (μεγαλύτερου από ποτέ) ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών. Είναι επομένως ξεκάθαρο ότι με την τρέχουσα δομή της παραγωγής και κατανάλωσης, το τρέχον αναπτυξιακό υπόδειγμα δεν είναι βιώσιμο. Χρειαζόμαστε εν τέλει αναπτυξιακούς ρυθμούς σαφώς υπέρτερους του 2% και λαμβάνοντας υπ'όψιν και τις αναπόφευκτες υφέσεις μέσα στο μακρύ αυτό διάστημα των 30-40 χρόνων και την ανάγκη σύγκλισης με την ΕΕ, οι ρυθμοί θα πρέπει να είναι ίσως και διπλάσιοι από αυτούς που εξασφάλισε η χώρα μας στα τελευταία έξι χρόνια.

III. Το παραμύθι της «φιλοεπενδυτικής» πολιτικής της ΝΔ και της «αντιεπενδυτικής» πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ

Τελικά ποια πολιτική είναι φιλοεπενδυτική; Ας δούμε, λοιπόν, τί συμβαίνει στην πραγματικότητα, εξετάζοντας πολιτικές οι οποίες ασκήθηκαν και όχι διακηρύξεις. Ως ενδεικτικό παράδειγμα χρησιμοποιούμε τους αναπτυξιακούς νόμους, που αποτελούν νομοθετήματα μεγάλης πολιτικής και δημοσιονομικής βαρύτητας, μέσω των οποίων ενισχύονται άμεσα περίπου το 10% των μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων της χώρας, ενώ εμμέσως περίπου το 30%.

Το 95% των επενδυτικών σχεδίων που εντάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους των κυβερνήσεων που προηγήθηκαν της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ (2601/1998, 3299/2004, 3908/2011) ήταν χαμηλής και σχετικά χαμηλής τεχνολογίας. Το 46,5% των επενδυτικών σχεδίων και το 72,2% του συνολικού προϋπολογισμού αφορούσε ΑΠΕ (ιδίως φωτοβολταϊκά συστήματα) και τουρισμό και ένα άλλο σημαντικό ποσοστό αποθήκες επιχειρήσεων, οι οποίες ψευδεπίγραφα ονομάστηκαν «logistics». Το 95% των επενδυτικών σχεδίων έλαβαν την ενίσχυση με μορφή επιχορήγησης. Ένας ελάχιστος αριθμός επιχειρήσεων πήρε το μεγαλύτερο ποσοστό των ενισχύσεων (το 4,2% των επενδυτικών σχεδίων πήρε το 43,6% των συνολικών επιχορηγήσεων, ενώ 6 επιχειρηματικοί όμιλοι σε σύνολο 14.500 επενδυτικών σχεδίων πήραν 8,1% των συνολικών ενισχύσεων).

Παράλληλα, οι πολιτικές ηγεσίες που εναλλάχθηκαν στην εξουσία προέβαλαν μια απολύτως πλασματική εικόνα μεγάλης «απορρόφησης» των κονδυλίων, ενώ στην πραγματικότητα αυτή αφορούσε κυρίως χορηγήσεις προκαταβολών προς μεγάλες επιχειρήσεις και σε υψηλού κόστους επενδυτικά σχέδια, τη στιγμή που παραγκωνίζονταν εντελώς εκατοντάδες επενδυτικά σχέδια μικρών επιχειρήσεων. Με λίγα λόγια, οι προγενέστεροι αναπτυξιακοί νόμοι, και φυσικά οι κυβερνήσεις που τους εμπνεύστηκαν, διέπονταν από μια στρεβλή και εγγενώς πελατειακή λογική που δεν θα μπορούσε εξ ορισμού να επηρεάσει επί τα βελτίω τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Ο ρόλος τους περιορίστηκε στη δημιουργία ενός μηχανισμού άκριτης και ενίοτε επιλεκτικής παροχής ρευστότητας στην οικονομία, με την ενίσχυση σχεδόν αποκλειστικά καθιερωμένων επιχειρηματικών κλάδων με ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη επιρροής στην πολιτική ηγεσία, αποτυγχάνοντας παράλληλα να θέτουν σαφείς κλαδικούς ή οριζόντιους στόχους, αγνοώντας τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και ενισχύοντας εν τέλει συστηματικά συγκεκριμένους επιχειρηματικούς ομίλους.

Όλος αυτός ο μηχανισμός χρειαζόταν προφανώς και μια ισχυρή ιδεολογική και νομιμοποιητική βάση, η οποία ακόμη και σήμερα επικρατεί στο κυρίαρχο οικονομικό δόγμα: η οικονομική μεγέθυνση απαιτεί επενδύσεις, επενδύσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο μεγάλες επιχειρήσεις και όμιλοι, επομένως στηρίζουμε περαιτέρω τις μεγάλες επιχειρήσεις και στο μέλλον ευελπιστούμε ότι όλοι θα βγουν ωφελημένοι. Άλλος ένας μύθος που είναι συχνά γνωστός ως «trickle down economics». Το μόνο που χρειάζεται για την επικράτηση σχετικών μύθων είναι αρκετά επίμονα δημοσιεύματα σε εφημερίδες, ορισμένοι πρόθυμοι οικονομολόγοι που προσυπογράφουν σχετικές ελλειπίες αναλύσεις και η μονομερής επίκληση στοιχείων σχετικά με το ρόλο των μεγάλων επενδύσεων στην ελληνική οικονομία σε σύγκριση με τον «επιζήμιο ρόλο» των μικρών επιχειρήσεων.

Ο στρεβλός σχεδιασμός όμως συνοδεύεται και από αντίστοιχα πλημμελή υλοποίηση, δημιουργώντας τεράστια προβλήματα στους ίδιους τους επενδυτές. Οι διαδικασίες αξιολόγησης των επενδυτικών σχεδίων και παρακολούθησης της υλοποίησής τους απαξιώθηκαν συστηματικά και αποδείχθηκαν στην πράξη εξαιρετικά προβληματικές. Όλες αυτές οι αστοχίες του παρελθόντος και η απουσία αυστηρά δομημένων διαδικασιών αποτελούσαν συγχρόνως χρυσές ευκαιρίες διαφθοράς για τους επιτίδειους, οι οποίοι εκμεταλλεύονταν τα συστημικά κενά σε βάρος του δημόσιου συμφέροντος.

Η αρμόδια υπηρεσία του αναπτυξιακού νόμου λειτουργούσε κάθε άλλο παρά υποδειγματικά. Η κακοδιαχείριση, η αδιαφάνεια και τα πολλαπλά κρούσματα διαφθοράς έθεσαν την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας επανειλημμένα στο μικροσκόπιο όλων των ελεγκτικών μηχανισμών (OLAF,

ΕΔΕΛ, Ευρωπαϊκό και Ελληνικό Ελεγκτικό Συνέδριο κ.ά.) ως αντικείμενο ελέγχων. Το 2015 παραλάβαμε περίπου 6.000 μη ολοκληρωμένες επενδύσεις των προηγούμενων επενδυτικών νόμων με συμβασιοποιημένες οφειλές περίπου 5 δισ. ευρώ.

Ο Αναπτυξιακός Νόμος (4399/2016) συντάχθηκε έπειτα από πολύμηνη διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και με την ουσιαστική συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιών, η συσσωρευμένη τεχνογνωσία των οποίων κατά τη σύνταξη των παλιότερων νομοθετημάτων παραγνωριζόταν προς όφελος μεγάλων δικηγορικών, συμβουλευτικών και ελεγκτικών εταιρειών κάτι που επαναλήφθηκε και με τον νέο νόμο.

Ο Ν.4399/2016 ενσωμάτωσε μια σειρά από καινοτομίες με συγκεκριμένη αναπτυξιακή στόχευση, όπως: α) το ανώτατο όριο στο ύψος της ενίσχυσης που δύναται να λάβει κάθε υπαγόμενο επενδυτικό σχέδιο, προκειμένου να διευρυνθεί η δεξαμενή των δικαιούχων, β) η κατά προτεραιότητα ενίσχυση επιχειρηματικών σχεδίων έντασης γνώσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας, γ) η επανεκβιομηχάνιση της χώρας με την παροχή ειδικών κινήτρων για την αξιοποίηση υφιστάμενων αλλά σε αδράνεια, επιχειρήσεων και εξοπλισμού, δ) η σαφής έμφαση στην παροχή ενισχύσεων με φοροαπαλλαγές, με σκοπό την ενίσχυση του αποτελέσματος και της απόδοσης της επένδυσης και όχι, όπως κυρίως ίσχυε μέχρι τότε, την ύπαρξη δαπανών ανεξαρτήτως τελικού αποτελέσματος, ε) η ενθάρρυνση της συνεργασίας και των συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων, στ) η μείωση του ελάχιστου κόστους του επενδυτικού σχεδίου που επιτρέπει και σε πολύ μικρές επιχειρήσεις να απολαύσουν τα πλεονεκτήματα του αναπτυξιακού νόμου, ζ) η απλοποίηση και ψηφιοποίηση του συνόλου των διαδικασιών αξιολόγησης και ελέγχου των επενδυτικών σχεδίων για τη μείωση της γραφειοκρατίας και τη διασφάλιση της διαφάνειας. Τέλος, και κυρίως, είχε εξασφαλισμένο προϋπολογισμό.

Ο Αναπτυξιακός Νόμος αυτός είχε θετικά αποτελέσματα ήδη από το πρώτο έτος εφαρμογής του, καθώς σημαντικό μέρος των υποβληθέντων επενδυτικών σχεδίων εστιαζόταν στους κλάδους της βιομηχανίας και της αγροδιατροφής, οι περισσότερες αιτήσεις απαιτούσαν φοροαπαλλαγές, ενώ υπήρχε και σημαντικό ποσοστό επενδυτικών σχεδίων από μικρές επιχειρήσεις κτλ. (Πίνακας 1). Τέλος, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια των διαδικασιών σε όλα τα στάδια ενθάρρυνε την υγιή επιχειρηματικότητα. Ένα σημαντικό πρόβλημα που δεν λύθηκε ήταν οι πολύ σημαντικές καθυστερήσεις σε όλα τα στάδια από την αξιολόγηση ως τον τελικό έλεγχο και τις πληρωμές.

Πίνακας 1: Υπαχθέντα επενδυτικά σχέδια Σεπτ. 2019- Δεκ. 2022

κλάδος	% επενδυτικών σχεδίων	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίων	Επιχορήγηση Συμβατικής Επένδυσης + Επιδότηση Χρηματοδοτικής Μίσθωσης και Κόστους Δημιουργούμενης Απασχόλησης	Φορολογική απαλλαγή συμβατικής επένδυσης και χρηματοδοτικής μίσθωσης	Συνολικό κόστος ενίσχυσης	Μέσο κόστος ενίσχυσης/ κλάδο
	%	%	%			
φυτικές Καλλιέργειες	9,8	3,0	4,1	1,9	3,5	335.416
εκτροφή ζώων, πουλερικών	7,1	1,4	2,4	0,4	1,9	249.248
λατομεία	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	904.846
επεξεργασία συντήρηση κρέατος, γάλα, ελαιόλαδο, τυριά	18,1	12,1	13,9	15,0	14,1	735.791
αλκοούχα, νερά, χυμοί	2,8	2,6	3,3	2,1	3,0	1.003.969
βιομηχανία	14,2	17,2	14,6	27,6	17,9	1.188.730
logistics, ταχυμεταφορές	3,6	4,8	5,8	3,8	5,3	1.379.836
καταλύματα	41,1	55,0	52,3	45,9	50,6	1.165.258
λογισμικό, τηλεοπτικές παραγωγές	1,6	2,0	1,3	1,4	1,8	1.039.390
φυσική ευεξία, αποκατάσταση, αθλητικές εγκαταστάσεις	1,2	1,7	1,9	1,6	1,8	1.418.355
σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	947.165
σύνολο α.α.	3.842	10.353.379.572	2.650.323.635	990.056.385	3.639.009.597	
σύνολο %			72,8	27,2	100,0	
συνολικό % ενίσχυσης			35,1			

Μετά τις εκλογές Ιουλίου 2019, η σημερινή κυβέρνηση τροποποίησε αμέσως μετά την εκλογή της τον νόμο του 2016. Πρώτον, έδωσε τη δυνατότητα να ενταχθούν στον αναπτυξιακό νόμο πρόσθετοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, όπως: Υπηρεσίες ταχυδρομικών πρακτορείων, ταχυδρομικές υπηρεσίες που αφορούν σε εφημερίδες και περιοδικά, Υπηρεσίες κατ' οίκον παράδοσης τροφίμων (delivery). Επίσης, ενέταξε την εξόρυξη μεταλλευμάτων, τα ορυχεία και τα λατομεία. Η ένστασή μας είναι ότι οι χρηματικοί πόροι που διατίθενται για την ενίσχυση των επιχειρήσεων είναι πεπερασμένοι και πρέπει να αξιοποιούνται ώστε να βοηθηθεί η ελληνική οικονομία να στραφεί στην παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων με ενσωματωμένη γνώση και παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας. Για παράδειγμα, είναι προτιμότερο να ενισχύουμε όχι την εξαγωγή μαρμάρου αλλά την επεξεργασία του, που δημιουργεί υψηλή προστιθέμενη αξία. Υπό την έννοια αυτή, δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι νέοι προς ενίσχυση κλάδοι, συμβάλουν ουσιαστικά στην αναπτυξιακή μας προσπάθεια, ενώ προφανώς στερούν σχετικά σπανίζοντες πόρους, από άλλες παραγωγικότερες δράσεις. Όπως επίσης δύσκολα μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η πολιτική αυτή είναι φιλοεπενδυτική και αναπτυξιακά προοδευτική.

Δεύτερον, η αλλαγή στον Αναπτυξιακό Νόμο εισήγαγε έναν προβληματικό τρόπο ελέγχου της υλοποίησης των επενδύσεων. Τί ίσχυε με τον Νόμο του 2016; Μία επένδυση που έφτανε στο 25% της υλοποίησής της έπαιρνε την αντίστοιχη ενίσχυση στέλνοντας ηλεκτρονικά στην υπηρεσία μόνο τα αντίστοιχα τιμολόγια. Όταν έφτανε στο 50%, ο επενδυτής μπορούσε να πάρει το αντίστοιχο ποσό της ενίσχυσης με αυτοέλεγχο. Τέλος, όταν ολοκληρωνόταν η επένδυση μπορούσε να λάβει την αντίστοιχη ενίσχυση με βάση τον έλεγχο που πραγματοποιούταν από 3μελή επιτροπή που προέκυπτε με κλήρωση από ειδικό μητρώο ελεγκτών, το οποίο αποτελείται από υψηλών προσόντων επαγγελματίες, που έχουν επιλεγεί με αυστηρά κριτήρια και με εξεταστικές και εκπαιδευτικές διαδικασίες. Αναμφίβολα, όμως, υπήρχαν προβλήματα καθυστερήσεων που θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν.

Όμως η επίμαχη τροπολογία αντί να επιλύσει το θέμα των καθυστερήσεων έδωσε τη δυνατότητα οι έλεγχοι τόσο στο 50% όσο και στο 100% να γίνονται από ορκωτό ελεγκτή-λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία. Έτσι, δεν υπάρχει εγγύηση για το αδιάβλητο στην επιλογή των ελεγκτών, οι ελεγκτικές εταιρείες μπορεί να έχουν σύγκρουση συμφερόντων σε αυτή τη διαδικασία, κτλ. Κατά την υλοποίηση παρουσιάστηκαν τεράστια προβλήματα διότι οι ελεγκτικές εταιρείες δεν χρησιμοποίησαν τους πιστοποιημένους ελεγκτές και βέβαια αυξήθηκε δραστικά το κόστος της αξιολόγησης χωρίς τελικά να μειωθούν οι καθυστερήσεις στους ελέγχους.

Τον Φεβρουάριο του 2022 εισήχθη προς ψήφιση ο Ν. 4887/22. Ο νόμος εντάσσει για ενίσχυση κλάδους που δεν έχουν ανάγκη ενίσχυσης, περιορίζοντας έτσι τους πόρους για αυτούς που πραγματικά τους χρειάζονται. Όμως, με δεδομένο ότι οι πόροι του αναπτυξιακού νόμου είναι πεπερασμένοι, έχει πολύ μεγάλη σημασία ποιοι τομείς και κλάδοι θα επιλεγεί να ενισχυθούν και ποιοι όχι. Προβλέπει 13 καθεστώτα ενίσχυσης, που όλα φαίνονται ίσης προτεραιότητας. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο τουρισμός για τον οποίο προβλέπει την ενίσχυση με δυο καθεστώτα, πράγμα που υποδηλώνει μια πρόθεση της κυβέρνησης για κατά προτεραιότητα στήριξή του, ενώ είναι ένας κλάδος όπου η Ελλάδα έχει τεράστια συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά και υπερδραστηριότητα κατά τόπους.

Ο νόμος συγκεντρώνει μεγάλη εξουσία στον Υπουργό και στο Υπουργείο, με αντίστοιχο περιορισμό των αρμοδιοτήτων των Περιφερειών, δεν επικεντρώνεται στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και στην αύξηση της απασχόλησης, στηρίζει κυρίως τις μεγάλες επιχειρήσεις (π.χ. διπλασιάζει τα ανώτατα όρια ενίσχυσης), ενώ θέτει προσκόμματα στις μικρές (π.χ. διπλασιάζει το κατώτατο ύψος επένδυσης). Θέτει σε κίνδυνο την αντικειμενικότητα της αξιολόγησης και των ελέγχων των επενδυτικών σχεδίων και περιορίζει την εποπτική δυνατότητα του δημοσίου. Τέλος, η πολυπλοκότητά του έχει δημιουργήσει προβλήματα κατά την εφαρμογή του, καθώς μέχρι σήμερα βγήκαν προσκλήσεις μόνο για 3 από τα 13 καθεστώτα.

Σε όλο το διάστημα 2019-23 έγιναν υπαγωγές επενδυτικών σχεδίων μόνο στο Ν. 4399/2016, ενώ δεν υπήρξε καμία υπαγωγή επενδυτικού σχεδίου στο Ν. 4887/22¹³. Αυτό που προκύπτει από την μελέτη αυτών των επενδυτικών σχεδίων ήταν ότι διατηρήθηκε σε σημαντικό βαθμό η υπάρχουσα προβληματική δομή της οικονομίας. Συγκεκριμένα, εντάχθηκαν 3.842 επενδυτικά σχέδια, με συνολικό κόστος επένδυσης 10,4 δισ. ευρώ. Το 41% των σχεδίων είναι καταλύματα, 18% πρώτη βιομηχανική επεξεργασία γεωργικών προϊόντων και 14% λοιπή βιομηχανία, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά τους ως προς το ύψος της επένδυσης είναι 55%, 12% και 17%. Θα πάρουν ενίσχυση 3,7 δισ. (35,1% του συνολικού κόστους επένδυσης), το 69,6% θα είναι με τη μορφή επιχορήγησης και το 27,2% με τη μορφή φοροαπαλλαγής (Πίνακας 1). Όμως, μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (7,7%) των επενδύσεων που έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο υλοποιήθηκε ή είναι σε διαδικασία υλοποίησης (Πίνακας 2).

¹³ Επειδή μια επένδυση είναι μια μακρόσυρτη διαδικασία εδώ έχουμε ένα τυπικό παράδειγμα το πόσο δύσκολο είναι να αποδώσει κανείς τις επενδύσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στη θητεία κάποιας συγκεκριμένης κυβέρνησης σε αυτήν και μόνο.

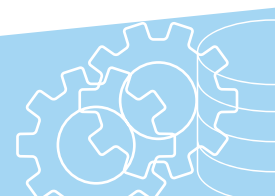
Πίνακας 2: Ποσοστό υλοποίησης των υπαχθέντων επενδυτικών σχεδίων Σεπτ. 2019- Δεκ. 2022

	α.α.	%	%
Υλοποίηση 25%	128	3,3	43,5
Πιστοποίηση του 50%	147	3,8	50,0
Πιστοποίησης της υλοποίησης του 100%	147	3,8	50,0
Μερικό σύνολο	294	7,7	100,0
Γενικό Σύνολο Υπαχθέντων	3.842	100,0	

IV. Συμπέρασμα

Η κατάσταση της χώρας είναι, πέραν των εξωτερικών εξαρτήσεων, πρωτίστως απόρροια του ακολουθούμενου αναπτυξιακού προτύπου (και των εξ αυτού ωφελούμενων βεβαίως), το οποίο στηρίζεται από την πλευρά της προσφοράς κυρίως στον τουρισμό, τις κατασκευές -real estate, τις υπηρεσίες προς καταναλωτές και γενικά στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών χαμηλής και μέσης προστιθέμενης αξίας, και από την πλευρά της ζήτησης σε υπερκατανάλωση ιδίως εισαγόμενων και πολυτελών αγαθών. Παραμένει κυρίαρχη η υποτίμηση του ρόλου ιδίως της βιομηχανίας, αλλά και του πρωτογενούς τομέα και των υψηλής ειδίκευσης υπηρεσιών, ενώ σε επίπεδο μεγέθους παρατηρείται μια όλως ιδιαίτερη προτίμηση προς το μεγάλο oligo/μονοπωλιακό μέγεθος, με τις ΜμΕ, τους συνεταιρισμούς, και τον δημόσιο τομέα να υποβαθμίζονται δραστικά. Όλα αυτά οδήγησαν την ελληνική οικονομία σε αδιέξοδο και υποβάθμισαν συνολικά τις συνθήκες ζωής μας. Ένα είναι βέβαιο: πως όσοι πόροι και εάν μας δοθούν δεν μπορούν να μας οδηγήσουν να ξεφύγουμε από το αδιέξοδο, η μόνη λύση είναι να αλλάξουν τα βασικά δεδομένα που προκάλεσαν την κρίση δηλαδή να αλλάξει το αναπτυξιακό υπόδειγμα. Βεβαίως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι και το βάρος του διεθνούς μας χρέους, πρέπει να αναμορφωθεί, καθώς είναι μάλλον βέβαιο ότι δύσκολα μπορεί να εξυπηρετηθεί μεσομακροχρόνια, και σε κάθε περίπτωση αδύνατο με το τρέχον αναπτυξιακό υπόδειγμα και τη διεθνή και ευρωπαϊκή οικονομική πραγματικότητα.

Σήμερα χρειάζεται μια στρατηγική για «ποιοτική ανάπτυξη», η οποία θα στηρίζεται: α) στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και στην καινοτομική δυνατότητά του, καθώς θα έχει ως στόχο τη σταδιακή αύξηση της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, με αύξηση ιδίως της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά και των εξαγωγών και β) σε μεγαλύτερη ισότητα πόρων και ευκαιριών, κοινωνικοταξικά και περιφερειακά. Όμως, η ανωτέρω πορεία προς την ποιοτική ανάπτυξη δεν προκύπτει αυτόματα μέσα από τους μηχανισμούς των αγορών. Δεν υπάρχουν «εύκολες» λύσεις, λαοί που βγαίνουν από το καπέλο του ταχυδακτυλουργού πολιτικού. Υπάρχει

αναγκαιότητα για μια δίδυμη αλλαγή, τόσο σε οικονομικές πολιτικές όσο και σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Αυτή βεβαίως μπορεί να υλοποιηθεί μόνο αν το κράτος μας μετατραπεί σε αναπτυξιακό (developmental state). Αυτό βεβαίως δεν είναι κάτι εύκολο, λαμβάνοντας υπόψιν ότι η διαχρονική πραγματικότητά μας είναι ενός κράτους κοινωνικοπολιτικά αδύναμου και παραγωγικά ανίκανου. Χρειαζόμαστε επομένως περισσότερο και παραγωγικότερο κράτος σήμερα. Πολλές χώρες (ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, χώρες της Α. Ασίας κτλ.) ασκούν αναπτυξιακές /βιομηχανικές πολιτικές (industrial policies), αλλά στην Ελλάδα ακόμη και σήμερα η κυβέρνηση λειτουργεί απολύτως ιδεοληπτικά με αντιλήψεις που έχουν ξεπεραστεί εδώ και δεκαετίες (π.χ. το κράτος είναι το πρόβλημα και η αγορά η λύση). Η διεθνής συγκυρία τα τελευταία χρόνια αναδεικνύει τη σημασία των νέων αναπτυξιακών και βιομηχανικών πολιτικών ως προϋπόθεση επίτευξης σταθεροποιημένης οικονομικής μεγέθυνσης βασισμένης σε παραγωγική δραστηριότητα, προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Επιπλέον, οι διαταραχές σε διεθνές επίπεδο ως προς τις διαστάσεις της τεχνολογίας, της ενέργειας και των πρώτων υλών ανέδειξαν την καθοριστική σημασία της παραγωγικής επάρκειας σε κρίσιμα αγαθά – και η οποία επάρκεια μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από ένα αναπτυξιακό κράτος με μακροπρόθεσμο στρατηγικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Κάποιοι ξένοι επενδυτές έχουν αντιληφθεί τη σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας μας και για αυτό έρχονται να επενδύσουν. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι να το αντιληφθούν η ελληνική κοινωνία (οι πολίτες, επιχειρηματίες, πολιτικά κόμματα κτλ.) και να χαράξουν ατομικές/επιχειρηματικές αλλά και αναπτυξιακές στρατηγικές προς αυτή την κατεύθυνση, ιδίως μάλιστα λαμβάνοντας υπ' όψιν και την στροφή από τις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας προς τις περιφερειακές και πολιτικά ασφαλείς (friend-shoring).

Η προσέγγιση που κυριάρχησε την περίοδο 2019-2023 καλλιεργεί έναν εξαιρετικά επίφοβο, μικροπολιτικά οδηγούμενο εφησυχασμό για την κατάσταση και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας που απλά συσκοτίζει τα κακώς κείμενα. Η μεταμφίεση των ξεπερασμένων αναπτυξιακών προτύπων σε «αριστεία» δεν μπορεί να αποτελέσει παρά φύλλο συκής προς απόκρυψη της παραγωγικής μας γύμνιας, προορισμένο άλλωστε σύντομα προς απόσυρση, όταν πλέον η επιστροφή στην «κανονικότητα» των πρωτογενών πλεονασμάτων, συνδυαστεί με την καθοδική φάση του εσωτερικού μας οικονομικού κύκλου και τον διεθνή στασιμοπληθωρισμό. Αντίθετα, η χώρα χρειάζεται ευρύτερες συναινέσεις και άλλη νοοτροπία για να μπορέσει να ξεφύγει από την βαθιά 15ετή ύφεση, ακολουθώντας ένα καινούριο αναπτυξιακό υπόδειγμα, αλλά η συστηματική προσπάθεια εξωραϊσμού του στρεβλού παρελθόντος και της σημερινής προβληματικής κατάστασης σίγουρα δεν λειτουργεί σε αυτήν την κατεύθυνση.

ΕΝΑ

**Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών**

ΕΝΑ Ινστιτούτο
Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 106 71 Αθήνα,
+30 210 364 7912

info@enainstitute.org
www.enainstitute.org

** Η παρούσα δημοσίευση εκφράζει τις απόψεις
του συγγραφέα και δεν εκφράζει απαραίτητα ή
και στο σύνολό της το ΕΝΑ*